

Пояснювальна записка

Курс “Філософія” є обов’язковою компонентою освітньо-професійної програми «Логопедія» першого (бакалаврського) рівня вищої освіти, що допомагає студентам сформувати методологічну культуру і визначити світоглядні орієнтири.

У результаті вивчення дисципліни студент повинен вміти застосовувати базові професійні й наукові знання в галузі суспільних та гуманітарних, зокрема, психологічних та педагогічних наук, у пізнавальній та професійній діяльності; демонструвати навички аргументації на належному теоретичному рівні, як і диференціації ціннісно-світоглядних проблем, використовувати можливості міжособистісної взаємодії, мислити системно, інтегруючи отримані знання в особистий і професійний досвід. Теоретичні і практичні навички, отримані при вивченні курсу, стануть в пригоді студентам при написанні наукових робіт, підготовці презентацій тощо, у виступах на конференціях, участі в суспільних і морально-етичних дискусіях, обговореннях, дебатах, написанні художньо-філософських або публіцистичних текстів.

Робочою програмою освітньої компоненти «Філософія» передбачені мета та завдання вивчення навчальної дисципліни, визначено компетентності, програмні результати, яких має набути здобувач ОПІ «Логопедія» першого (бакалаврського) рівня вищої освіти, критерії оцінювання навчальних досягнень студента та інші основні її структурні елементи (складові).

Метою навчальної дисципліни є з’ясування ключових тенденцій трансформації філософії в світі й Україні впродовж століть, вирізнення найбільш показових філософських концепцій сучасного періоду її розвитку, формування у студентів інтересу до розв’язання світоглядно-філософських проблем, формування філософської культури мислення, пізнання світу і самого себе, вивчення ключових філософських методологій, формування загальнолюдських і національних цінностей.

Завдання навчальної дисципліни:

– розкрити теоретичні і методологічні основи філософського пізнання, як в історико-філософському ключі, так і в ракурсі сьогодення;

– дати уявлення про історико-філософську еволюцію предмета філософії, людиномірність її предмету і природи, пояснити вічну актуальність “вічних” філософських проблем, пов’язаних з питаннями пошуків смислу життя, істинного знання, справедливості, щастя, свободи, діалектики пізнання і самопізнання, особливостей методів і методологій пізнавальних пошуків, дослідженням феномену свідомості в світлі сучасних інформаційних технологій

– розширити уявлення про спектр сучасних світоглядно-ціннісних проблем, навчити вміти виявляти в їх числі головні й другорядні, вічно актуальні й ситуативно злободенні, справжні й удавані;

– навчитись вміти творчо й осмислено працювати з великими об'ємами інформації, аналізуючи її нелінійно, виходячи з різних методологічних і світоглядних стратегій.

Пререквізити. Дисципліни та курси, знання з яких необхідні для здобувача вищої освіти при вивченні філософії, це зокрема «Вступ до спеціальності», «Педагогіка загальна», «Психологія загальна».

Результати навчання:

Компетентності та програмні результати навчання згідно ОПП

У процесі вивчення навчальної дисципліни здобувач вищої освіти має набути таких компетентностей та програмних результатів:

Інтегральна компетентність ІК. Здатність розв'язувати складні спеціалізовані задачі і практичні проблеми спеціальної та інклюзивної освіти у процесі корекційно-педагогічної, діагностико-консультативної, дослідницької та культурно-просвітницької діяльності або у процесі навчання, що передбачає застосування основних теорій і методів дефектології і характеризується комплексністю та невизначеністю умов.

Загальні компетентності:

ЗК-2. Здатність зберігати та примножувати моральні, культурні, наукові цінності і досягнення суспільства на основі розуміння історії та закономірностей розвитку предметної області, її місця у загальній системі знань про природу і суспільство та у розвитку суспільства, техніки і технологій, використовувати різні види та форми рухової активності для активного відпочинку та ведення здорового способу життя.

ЗК-3. Здатність до абстрактного мислення, аналізу та синтезу.

ЗК-4. Здатність застосовувати знання у практичних ситуаціях.

ЗК-5. Здатність спілкуватися державною мовою як усно, так і письмово.

ЗК-7. Здатність вчитися і оволодівати сучасними знаннями.

ЗК-9. Здатність до міжособистісної взаємодії.

ЗК-10. Здатність діяти на основі етичних міркувань (мотивів).

Фахові компетентності

СК-1. Усвідомлення сучасних концепцій і теорій функціонування, обмеження життєдіяльності та здоров'я, раннього втручання, розвитку і корекції, навчання і виховання, реабілітації і соціалізації осіб із особливими освітніми потребами.

СК-2. Здатність до аналізу вітчизняного та зарубіжного досвіду становлення і розвитку спеціальної та інклюзивної освіти.

СК-3. Здатність застосовувати психолого-педагогічні, дефектологічні, медико-біологічні, лінгвістичні знання у сфері професійної діяльності.

СК-8. Готовність до діагностико-консультативної діяльності.

СК-9. Здатність застосовувати теоретичні, емпіричні методи психолого-педагогічного дослідження, статистичні методи обробки отриманої інформації, визначати достовірність результатів дослідження.

СК-11. Здатність дотримуватися основних принципів, правил, прийомів і форм суб'єкт-суб'єктної комунікації.

СК-14. Здатність до роботи із спільнотою – на місцевому, регіональному, національному, європейському і більш широкому глобальному рівнях з метою формування толерантного, гуманного ставлення до осіб з особливими освітніми потребами, розвитку здатності до рефлексії, включаючи спроможність обдумувати як власні, так й інші системи цінностей.

СК-15. Здатність аргументовано відстоювати власні професійні переконання, дотримуватись їх у власній фаховій діяльності.

СК-16. Здатність до особистісного та професійного самовдосконалення, навчання та саморозвитку.

Програмні результати навчання

РН-01. Знати сучасні теоретичні основи спеціальної освіти відповідно до спеціалізації, застосовувати методи теоретичного та експериментального дослідження у професійній діяльності, релевантні статистичні методи обробки отриманої інформації, узагальнювати результати дослідження.

РН-02. Здійснювати пошук, аналіз і синтез інформації з різних джерел для розв'язування конкретних задач спеціальної та інклюзивної освіти.

РН-07. Вільно спілкуватися державною та іноземною мовами у професійному середовищі, володіти фаховою термінологією та професійним дискурсом.

РН-15. Застосовувати у професійній діяльності сучасні універсальні та спеціалізовані інформаційні системи та програмні продукти; бібліотечні ресурси та технології, зокрема електронні; спеціальну апаратуру та інструменти.

РН-16. Приймати обґрунтовані рішення з урахуванням цілей, ресурсних і законодавчих обмежень, ціннісних орієнтирів.

РН-17. Мати навички самостійного навчання та пошуку необхідної інформації.

РН-18. Знати основи запобігання корупції, суспільної та академічної доброчесності на рівні, необхідному для формування нетерпимості до корупції та проявів недоброчесної поведінки серед здобувачів освіти та вміти застосовувати їх у професійній діяльності

Здобувач освіти повинен:

знати :

- комплекс основних філософських категорій та понять;
- особливості основних філософських напрямків, течій та шкіл;
- розуміти сенс інтелектуального і соціокультурного призначення філософії, її пізнавальних та культурних можливостей, історичної ролі;
- зв'язок психологічних, філософських і педагогічних теорій формування особистості;

вміти:

- знаходити, класифікувати та аналізувати інформацію з різних джерел;

встановлювати зв'язок між окремими твердженнями в загальній системі поглядів і переконань;

- розпізнавати типові помилки в аргументації;
- дискутувати на запропоновані теми;
- аргументувати власну позицію у розв'язанні світоглядних проблем, спираючись на визначені філософські підходи;
- використовувати філософські методи дослідження у своїй науковій, суспільно-політичній та громадській діяльності.

Опис навчальної дисципліни Загальна інформація

Назва навчальної дисципліни – Філософія									
	Рік підготовки	Семестр	Кількість годин						Вид підсумкового контролю
			кредитів	годин	лекції	семінарські	самостійна робота	Індивідуальні заняття	
денна	2	3	4	120	15	15	90		екзамен
заочна	2	3	4	120	8		112		екзамен

Назви змістових модулів і тем	Кількість годин												
	денна форма							заочна форма					
	усього	у тому числі					усього	у тому числі					
		л	п	лаб	інд	с.р.		л	п	лаб	інд	с.р.	
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	
Теми лекційних занять	Змістовий модуль 1. Основні проблеми теоретичної філософії: методи, методології, знання, наука, інформація												
Тема 1. Предмет філософії	14	2	2			10	13	1					12
Тема 2. Ключові проблеми і поняття класичної філософії	15	2	2			11	17	1					16
Тема 3. Теорія пізнання і філософія науки	16	2	2			12	14	1					13
Тема 4. Довіра до інформації з зовнішніх джерел	16	2	2			12	17	1					16
Разом за ЗМ1	61	8	8			45	61	4					57
Теми лекційних занять	Змістовий модуль 2. Ключові проблеми практичної філософії: свідомість, свобода, відповідальність, мораль, цінності												
Тема 5. Філософія свідомості	20	2	2			16	20	1					19
Тема 6. Філософія свободи і відповідальності	19	2	2			15	19	1					18
Тема 7. Філософія моралі та цінностей	20	3	3			15	20	2					18
Разом за ЗМ 2	59	7	7			45	59	4					55
Усього годин	120	15	15			90	120	8					112

Тематика лекційних занять з переліком питань

№	Назва теми з основними питаннями
1	<p>Філософія як явище духовної культури людства</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Культурні, політичні та економічні передумови виникнення філософії. 2. Філософія та інші форми світогляду: <ol style="list-style-type: none"> а) філософія і міфологія; б) філософія і релігія; в) філософія і наука; г) філософія і мистецтво. 3. Основні розділи теоретичної і практичної філософії та розв'язувані в них проблеми. 4. Ключові функції філософії. Значення філософії в житті людини і суспільства
2	<p>Основні проблеми і поняття класичної філософії.</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Пошук першопричин буття у ранній натурфілософії (Фалес, Анаксимен, Анаксимандр, Піфагор, Геракліт). 2. Життєвий шлях і філософія Сократа: <ol style="list-style-type: none"> а) моральний подвиг Сократа; б) моральність як знання; в) метод Сократа: іронія і майєвтика. 3. Філософія Платона: <ol style="list-style-type: none"> а) світ ідей і світ речей; б) пізнання як пригадування; в) ідеальна держава. 4. Філософське вчення Арістотеля: <ol style="list-style-type: none"> а) категорії метафізики: вчення про чотири причини; потенція і акт, матерія і форма; ентелехія; ідея першодвигуна; б) етичні ідеї: види чеснот, спільне благо; золота середина. 5. Моральне вчення стоїків (Сенека, Епіктет, Марк Аврелій).
3	<p>Теорія пізнання та філософія науки</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Основні категорії гносеології: знання, пізнання, суб'єкт пізнання, об'єкт пізнання, пізнавальний оптимізм, скептицизм, агностицизм, рефлексія. Види пізнання. 2. Емпіризм і сенсуалізм та раціоналізм як гносеологічні позиції. Емпіричне і теоретичне пізнання. 3. Трансценденталістська концепція пізнання І.Канта. Синтез категорій, розсудок і розум, феномен і ноумен, "річ в собі". 4. Діалектичне вчення Г.Гегеля. Пізнання як самопізнання Абсолютної ідеї. Засади діалектики: єдність мислення і буття, єдність та боротьба протилежностей, перехід кількості в якість, єдність історичного й логічного, заперечення заперечення. 5. Основні концепції істини: кореспондентська, семантична концепція А.Тарського, діалектико-матеріалістична, фаллібілістична концепція Дж. Дьюї і К.Поппера, когерентна, прагматистська, конвенціалістська.
4	<p>Філософія свідомості.</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Ключові ознаки свідомості. 2. Проблема походження свідомості. Чинники походження свідомості. 3. Проблема ідеальності свідомості. 4. Свідомість і мова. 5. Структура та функції свідомості.

	6. Свідоме і несвідоме. 7. Свідомість і самосвідомість.
5	Мисленнєві експерименти в сучасній філософії 1. тест Тьюрінга; 2. "мізки в діжці" (Х.Патнем); 3. "жук в коробці" (Л.Вітгенштейн); 4. "машина з виробництва особистого досвіду" (Р.Нозік); 5. "завіса невідання" (Дж.Ролз); 6. "чого не знала Мері?" (Ф.Джексон); 7. "аргумент зомбі" (Д.Чалмерс); 8. "китайська кімната" (Дж.Сьорл).
6	Філософія свободи 1. Умови добровільності дій. 2. Свобода, детермінізм, індетермінізм. 3. Мозок і свобода волі. 4. Інкомпатибілізм і компатибілізм. 5. Позитивна і негативна свобода. 6. Свобода самовираження. 7. Здійснення свободи в моральній площині.
7	Філософія моралі й цінностей 1. Неокантіанська гуманітарна методологія і вчення про цінності 2. Вчення про надлюдину і переоцінку цінностей Ф.Ніцше 3. Ідея універсальної етики у комунікативній практичній філософії 4. Філософія серця і моралі Г.Сковороди

Тематика семінарських занять з переліком питань

№	Назва теми з основними питаннями
1	Філософія як явище духовної культури людства 1. Культурні, політичні та економічні передумови виникнення філософії. 2. Філософія та інші форми світогляду: а) філософія і міфологія; б) філософія і релігія; в) філософія і наука; г) філософія і мистецтво. 3. Основні розділи теоретичної і практичної філософії та розв'язувані в них проблеми. 4. Ключові функції філософії. Значення філософії в житті людини і суспільства
2	Основні проблеми і поняття класичної філософії. 1. Пошук першопричин буття у ранній натурфілософії (Фалес, Анаксимен, Анаксимандр, Піфагор, Геракліт). 2. Життєвий шлях і філософія Сократа: а) моральний подвиг Сократа; б) моральність як знання; в) метод Сократа: іронія і майєвтика. 3. Філософія Платона: а) світ ідей і світ речей;

	<p>б) пізнання як пригадування; в) ідеальна держава. 4. Філософське вчення Арістотеля: а) категорії метафізики: вчення про чотири причини; потенція і акт, матерія і форма; ентелехія; ідея першодвигуна; б) етичні ідеї: види чеснот, спільне благо; золота середина. 5. Моральне вчення стоїків (Сенека, Епіктет, Марк Аврелій).</p>
3	<p>Теорія пізнання та філософія науки 1. Основні категорії гносеології: знання, пізнання, суб'єкт пізнання, об'єкт пізнання, пізнавальний оптимізм, скептицизм, агностицизм, рефлексія. Види пізнання. 2. Емпіризм і сенсуалізм та раціоналізм як гносеологічні позиції. Емпіричне і теоретичне пізнання. 3. Трансценденталістська концепція пізнання І.Канта. Синтез категорій, розсудок і розум, феномен і ноумен, "річ в собі". 4. Діалектичне вчення Г.Гегеля. Пізнання як самопізнання Абсолютної ідеї. Засади діалектики: єдність мислення і буття, єдність та боротьба протилежностей, перехід кількості в якість, єдність історичного й логічного, заперечення заперечення. 5. Основні концепції істини: кореспондентська, семантична концепція А.Тарського, діалектико-матеріалістична, фаллібілістична концепція Дж. Дьюї і К.Поппера, когерентна, прагматистська, конвенціалістська.</p>
4	<p>Філософія свідомості. 1. Ключові ознаки свідомості. 2. Проблема походження свідомості. Чинники походження свідомості. 3. Проблема ідеальності свідомості. 4. Свідомість і мова. 5. Структура та функції свідомості. 6. Свідоме і несвідоме. 7. Свідомість і самосвідомість.</p>
5	<p>Мисленнєві експерименти в сучасній філософії 1. тест Тьюрінга; 2. "мізки в діжці" (Х.Патнем); 3. "жук в коробці" (Л.Вітгенштейн); 4. "машина з виробництва особистого досвіду" (Р.Нозік); 5. "завіса невідання" (Дж.Ролз); 6. "чого не знала Мері?" (Ф.Джексон); 7. "аргумент зомбі" (Д.Чалмерс); 8. "китайська кімната" (Дж.Сьорл).</p>
6	<p>Філософія свободи 1. Умови добровільності дій. 2. Свобода, детермінізм, індетермінізм. 3. Мозок і свобода волі. 4. Інкомпатибілізм і компатибілізм. 5. Позитивна і негативна свобода. 6. Свобода самовираження. 7. Здійснення свободи в моральній площині.</p>
7	<p>Філософія моралі й цінностей 1. Неокантіанська гуманітарна методологія і вчення про цінності</p>

2. Вчення про надлюдину і переоцінку цінностей Ф.Ніцше
3. Ідея універсальної етики у комунікативній практичній філософії
4. Філософія серця і моралі Г.Сковороди

Самостійна робота студента

№	Назва теми, зміст завдання, форми контролю	Кількість годин
Змістовий модуль 1		45
1.	Предмет філософії. Проаналізуйте зміст лекції А.Баумейстера; - випишіть основні поняття; - коротко, тезисно викореміть основні думки і свою позицію щодо них https://www.youtube.com/watch?v=jRQtCLLmaSA2 .	9
2.	Ключові проблеми і поняття класичної філософії. Опрацюйте твір античного філософа Платона «Теетет», дайте відповідь на питання: З якими проблемами зіштовхується Сократ і його співрозмовник Теетет у процесі встановлення «що є знання?» Які висновки на основі цього діалогу можна зробити?	16
3.	Теорія пізнання і філософія науки. Проаналізуйте мисленневий експеримент К.Поппера з його статті “Об’єктивне знання. Еволюційний підхід”. Встановіть, що нового Ви з’ясували стосовно проблеми об’єктивного і суб’єктивного знання, читаючи цю працю.	12
4.	Довіра до інформації із зовнішніх джерел. Для кращого розуміння способів поширення інформації у суспільстві (серед ваших друзів та знайомих) пропонуємо трохи погратись – результати вашої гри опишіть у вигляді короткої аналітичної доповіді: https://ncase.me/crowds/uk.html	8
Змістовий модуль 2		45
5.	Філософія свідомості. Проаналізуйте на вибір якийсь із мисленневих експериментів у філософії свідомості (китайська кімната, чого не знала Мері, аргумент зомбі тощо) і викладіть свої висновки письмово в обсязі до 5 сторінок.	16
6.	Свобода і відповідальність. Aggregate Freedom Score. Порівняння країн за рівнем свободи. Оберіть три будь-які країни з переліку (по одній - Free, Partly Free, Not Free): https://freedomhouse.org/countries/freedom-world/scores Порівняйте дані моніторингу (за 1-2 пунктами), зробіть висновок про те, чи забезпечено в цих країнах максимум щастя для якомога більшої кількості громадян.	12
7.	Філософія моралі та цінностей. Зіграйте у гру (за вибором): https://www.philosophyexperiments.com/moralityplay/Default.aspx або https://www.moralmachine.net/ Чи погоджуєтесь ви з інтерпретацією Ваших результатів? (поясніть – чому) Які питання, на Вашу думку, є некоректними в тесті? Як би Ви вдосконалили цей тест?	9

8. Філософія моралі та цінностей. Проаналізуйте зведені в таблиці результати класифікації цінностей Г.Ріккєрта, Г.Мюнстерберга і М.Шелєра. Порівняйте їх і дайте відповідь на питання, яка з даних систем є ближчою Вам, які цінності видаються важливішими і чому?	8
--	---

Методи навчання

У процесі викладання навчальної дисципліни використовуються:

1) *традиційні дидактичні методи та прийоми:*

– *словесні:* лекція, розповідь, бесіда, дискусія, дебати, повідомлення, опитування;

– *наочні:* показ, метод ілюстрацій, метод демонстрацій (використання ілюстрованих посібників, таблиць, замальовок на дошці тощо, задіяння комп'ютерної та мультимедійної техніки, демонстрація навчальних фільмів, інформаційних відеороликів, мультимедійних презентацій тощо);

– *практичні:* вправи, практичні роботи тощо.

2) *інноваційні методи навчання:* проблемне навчання, контекстне навчання (як інтеграція навчальної, наукової та практичної діяльності), особистісно-орієнтоване навчання, навчання у співпраці, ситуаційне навчання, дистанційне навчання (згідно розпоряджень щодо організації освітнього процесу), перевернутий клас (flipped classroom), метод проєктів;

3) *інтерактивні методи навчання:* корпоративне навчання (навчання в парах, робота в малих групах), колективно-групове навчання («велике коло», мікрофон, незакінчені речення, мозковий штурм, навчаючи – вчуся); стимулювання творчої активності студентів (цікаві аналогії; фасилітована дискусія); елементи навчального тренінгу.

Система контролю та оцінювання

методи контролю

– *поточний контроль передбачає:*

- *усне опитування* студента на лекційних і семінарських заняттях (фронтальне, індивідуальне) ;

- *письмовий контроль* (самостійна робота, термінологічний диктант, реферат, есе, самоконтроль та взаємоперевірка);

- *тестовий/машиинний контроль* (стандартизовані тести у системі Moodle);

– *рубіжний контроль* передбачає: письмові контрольні роботи у кінці змістового модуля 1 та змістового модуля 2 або автоматизоване тестування у системі електронного навчання Moodle.

Загальна сума балів за всі виконані завдання, види робіт, передбачені планом семінарських занять, самостійної роботи студента, письмові контрольні роботи (автоматизоване тестування у системі електронного навчання Moodle) у кінці змістових модулів становить 60 балів.

– *підсумковий контроль* (максимально – 40 балів) проводиться у формі екзамену з навчальної дисципліни в обсязі навчального матеріалу, передбаченого робочою програмою навчальної дисципліни.

форми контролю

– *індивідуальний контроль* (кожен студент отримує своє завдання, яке він повинен виконати без сторонньої допомоги);

– *груповий контроль* (група тимчасово поділяється на кілька підгруп (від 2 до 10 студентів) і кожній підгрупі дається перевірочне завдання. Залежно від мети контролю групам пропонують однакові або різні завдання);

– *фронтальний контроль* (завдання пропонуються всій групі з метою з'ясування правильності сприйняття й розуміння навчального матеріалу, виявлення слабких сторін у знаннях студентів, недоліків, прогалин, помилок у роботах і відповідях та визначення заходів щодо їх подолання й усунення);

– *взаємний контроль* (активізує діяльність студентів, підвищує інтерес до знань, критичне мислення);

– *самоконтроль/програмований контроль* (можливість самостійно перевірити правильність відповіді чи виконаного завдання. Використовується для організації фронтальної роботи і колективного обговорення індивідуально одержаних результатів).

Критерії оцінювання поточного та підсумкового контролю

Критерії оцінювання роботи та результатів навчання здобувача освіти на семінарських заняттях та критерії оцінювання самостійної роботи студентів Максимум балів, які студент може отримати за одне заняття або окремих вид роботи, зокрема тієї, що винесена на самостійне опрацювання, – 12 балів.

Таблиця розподілу балів за темами

Поточне оцінювання (аудиторна та самостійна робота)				Письмова робота	Кількість балів (іспит)	Сумарна к-ть балів
Змістовий модуль № 1		Письмова робота	Змістовий модуль № 2			
T1	T2		T3	T4	8	40
5	5	5	7	7		

Критерії оцінювання поточної навчальної діяльності

10–12 балів, «відмінно» – студент під час виступу повністю, ґрунтовно, логічно послідовно, з наведенням прикладів розкрив питання; вільно володів опрацьованим матеріалом, доповідав, не користуючись допоміжними засобами (конспект, підручник, методичні вказівки тощо); обґрунтував висновки та відповів на всі запитання; доповідь підготовлена з використанням багатьох джерел та інтернет-ресурсів; під час фронтального опитування дав правильні відповіді на питання, без помилок виконав практичні завдання, активно працював протягом усього заняття, дав правильні вичерпні відповіді на додаткові питання викладача.

7–9 балів, «добре» – студент повно та правильно висвітлив головні аспекти поставленого питання, відповідно до обраної теми, користуючись написаним текстом; зробив правильний висновок; допустив незначні помилки, відповідаючи на запитання; доповідь підготовлена з використанням багатьох джерел літератури та інтернет-ресурсів; під час фронтального опитування переважна більшість відповідей на питання були правильними, допустив незначні помилки у виконаних практичних завданнях.

4–6 балів, «задовільно» – студент неповно висвітлив головні аспекти поставленого питання, користуючись написаним текстом; зробив неправильні висновки; допустив грубі помилки, відповідаючи на запитання; доповідь підготовлена з використанням невеликої кількості джерел літератури; під час фронтального опитування не зміг відповісти на більшу половину з поставлених запитань, допустив значні помилки у виконаних практичних завданнях.

1–3 бали, «незадовільно» – студент не розкрив питання, проявив поверховість суджень, не зміг відповісти на поставлені запитання; доповідь підготовлена з використанням лише одного джерела літератури; під час фронтального опитування частково зміг відповісти/не відповів на питання, допустив грубі помилки у виконаних практичних завданнях.

Критерії оцінювання самостійної роботи студентів

(бали і критерії оцінювання навчальних досягнень студентів)

12-11 Завдання виконано вчасно, його зміст у повному обсязі розкриває тему дослідження, оформлення відповідає всім вимогам до даного виду студентської роботи. Студент системно володіє матеріалом і може презентувати його перед аудиторією, у тому числі і за допомогою ІКТ, має власну думку щодо викладеного матеріалу, здатен її аргументувати, робить висновки до виконання завдання підходить творчо.

9-10 Завдання виконано вчасно, його зміст у повному обсязі розкриває тему дослідження, оформлення відповідає всім вимогам до

даного виду студентської роботи. Студент володіє матеріалом і може презентувати його перед аудиторією.

7-8 Завдання виконано вчасно, його зміст у повному обсязі розкриває тему дослідження, оформлення відповідає всім вимогам до даного виду студентської роботи. Студент може доповісти основні положення проведеної роботи без глибинного аналізу, узагальнення матеріалу та підведення підсумків.

5-6 Завдання виконано вчасно, його зміст поверхнево або фрагментарно розкриває тему дослідження, оформлення відповідає всім вимогам до даного виду студентської роботи. Студент не проводить аналізу джерел, з яких було отримано інформацію, не здатен узагальнити та систематизувати матеріал, зазнає труднощів під час презентації проведеного дослідження перед аудиторією.

4-3 Завдання виконано вчасно, його зміст є дублюванням відомих джерел інформації. Відсутня будь-яка аналітична обробка представленої інформації. Студент на репродуктивному рівні з помилками відтворює матеріал, не може презентувати його перед аудиторією.

2-0 Завдання відзначається фрагментарністю виконання під керівництвом викладача. Необхідні практичні уміння роботи не сформовані, більшість передбачених навчальною програмою навчальних завдань не виконано.

Під час оцінювання завдань для самостійної роботи студентів враховується:

1. Самостійність, креативність (аналітичний підхід, генерація ідей, новизна постановки проблеми), аргументованість;
2. Доступність, репрезентативність та верифікованість отриманих даних і результатів;
3. Використання першоджерел, системність, достовірність викладеного матеріалу, стилістика (загальна грамотність, легкість сприйняття текстів та матеріалу).
4. Логічність викладу, посилання на використану літературу і джерела.

Шкала оцінювання: національна та ЄКТС

Бал, отриманий на заліку, сума балів, отриманих здобувачем освіти за різні види виконаної роботи у межах курсу, модульні письмові роботи складають підсумкову семестрову оцінку.

Шкала оцінювання: національна та ЄКТС

Оцінка за національною шкалою	Оцінка за шкалою ЄКТС	
	Оцінка (бали)	Пояснення за розширеною шкалою
Відмінно	A (90-100)	відмінно
Добре	B (80-89)	дуже добре
	C (70-79)	добре
Задовільно	D (60-69)	задовільно
	E (50-59)	достатньо
Незадовільно	FX (35-49)	(незадовільно) з можливістю повторного складання
	F (1-34)	(незадовільно) з обов'язковим самостійним опрацюванням освітнього компоненту до перескладання

A – «**відмінно**» – якщо студент набрав 90–100 балів, глибоко і всебічно знає зміст курсу, рекомендовану літературу, наукові першоджерела, логічно мислить і будує відповідь, вільно використовує набуті теоретичні знання при аналізі, висловлює своє ставлення до тих чи інших проблем, пов'язує програмовий матеріал із профілем, демонструє високий рівень засвоєння практичних навичок.

B, C – «**дуже добре**», «**добре**» – коли студент набрав 70–89 балів, твердо знає курс і рекомендовану літературу. Добре засвоїв практичні навички, аргументовано викладає матеріал, висловлює свої міркування про ті чи інші психологічні феномени, але припускається певних неточностей і похибок у логіці викладу.

D, E – «**задовільно**», «**достатньо**» – якщо студент набрав 50–69 балів, в основному знає курс, рекомендовану літературу, але непереконливо відповідає, плутає поняття, невпевнено почувається, виконуючи практичні завдання, виявляє неточності у знаннях, не вміє оцінювати факти та явища, пов'язувати їх із майбутнім фахом.

FX – «**незадовільно**» з можливістю повторного перескладання – коли студент набрав 35–49 балів, не опанував зміст курсу, вкрай слабо знає загальну літературу курсу, не знає наукових фактів, визначень, правил та законів. Часто пропускав лекції та практичні заняття.

F – «**незадовільно**» з обов'язковим самостійним повторним опрацюванням освітнього компонента до перескладання – якщо студент набрав 1–34 бали, не опанував зміст курсу, не знає загальної літератури курсу, не знає наукових фактів, визначень, правил та законів. Відсутнє загальногуманітарне та наукове мислення, практичними навичками не володіє. Часто пропускав лекції та практичні заняття.

Перелік питань для самоконтролю та підсумкового контролю навчальних досягнень студентів

1. Найвідоміші визначення поняття філософії. Значення слова “філософія”.
2. Історичні та культурні передумови виникнення філософії.
3. Основні функції філософії, її особистісне і суспільне призначення.
4. Ключові світоглядні проблеми (смысл життя, щастя, добро і зло, істина і омана тощо) та особливості їх розв’язання у різних формах світогляду.
5. Проблема наукового статусу філософії. Історичні зв’язки філософії та науки.
6. Філософське та мистецьке осягнення світу: моменти взаємодії.
7. Життя Сократа. Його головні моральні ідеї.
8. Метод філософії Сократа: іронія і майєвтика.
9. Вчення Платона про світ ідей.
10. Вчення Платона про досконалу державу.
11. Основні категорії метафізики Арістотеля. Вчення про чотири першопричини буття.
12. Види душі за Арістотелем. Види чеснот людини.
13. Моральна актуальність стоїцизму в античності і в сьогоденні.
14. Вчення І.Канта про антиномії чистого розуму.
15. Ключові категорії моральної філософії І.Канта.
16. Діалектичний метод у філософії.
17. Основні поняття і проблеми епістемології.
18. Ключові гносеологічні стратегії: пізнавальний оптимізм, скептицизм, агностицизм.
19. Раціоналізм у філософії Нового часу.
20. Емпіризм у філософії Нового часу.
21. Суб’єкт і об’єкт пізнання. Способи їх тлумачення в історії філософії.
22. Кореспондентська, конвенціоналістська, прагматистська ті інші концепції істини.
23. Наука як предмет філософського аналізу.
24. Основні розділи і проблеми філософії науки.
25. Неопозитивістська модель наукового знання.
26. Фальсифікаціоністська філософія науки К.Поппера.
27. Наукові революції і зміни парадигм у філософії науки Т.Куна.
28. Вчення Ф.Бекона про ідоли розуму.
29. Універсальний сумнів у філософії Р.Декарта.
30. Поняття постправди і спроби його визначення.
31. Поняття різомі у Ж.Дельоза і епістемі у М.Фуко
32. Поняття свідомості. Біологічні, суспільно-історичні, космічні та духовні витoki свідомості.
33. Основні концепції виникнення свідомості.

34. Свідомість і самосвідомість. Свідомість і мова.
35. Творча природа свідомості.
36. Матеріальне та ідеальне в свідомості.
37. Психологія З.Фрейда: будова психіки, поняття несвідомого, основні потяги.
38. Вчення К.-Г.Юнга про архетипи колективного несвідомого. Основні архетипи.
39. Мисленнєві експерименти у філософії свідомості (тест Тьюрінга; “мізки в діжці” Х.Патнема).
40. Мисленнєві експерименти в філософії свідомості (“жук в коробці” Л.Вітгенштейна, “чого не знала Мері” Ф.Джексона).
41. Мисленнєві експерименти в політичній філософії (“завіса невідання” Дж.Ролза, “машина з виробництва власного досвіду” Р.Нозіка).
42. Свобода як ключова категорія моральної філософії. Позитивна і негативна свобода.
43. Відповідальність як категорія моральної філософії, її зв’язок зі свободою.
44. Свобода, детермінізм, індетермінізм.
45. Мозок і свобода волі людини.
46. Інкомпатибілізм і компатибілізм у поясненні свободи.

Перелік тестових завдань з навчальної дисципліни «Філософія»

Тестові завдання з навчальної дисципліни «Філософія» розміщені в системі електронного навчання Moodle за посиланням:

<https://moodle.chnu.edu.ua/mod/quiz/view.php?id=265879>

Приклади тестових завдань:

1. Сутність агностицизму виражається судженням:
  - а) людство ніколи не буде знати все про все;
  - б) у науках існують невіршені проблеми;
  - в) усі наші знання є гіпотези;
  - г) «річ у собі» принципово не може бути пізнаною.

2. Форма абстрактного мислення:
  - а) відчуття;
  - б) сприйняття;
  - в) судження;
  - г) уявлення.

Зарахування результатів неформальної освіти

Здобувач вищої освіти має право на участь у неформальній/інформальній освіті. У межах поточного контролю до рейтингу студента можуть зараховуватися додаткові бали за умови

наявності у нього сертифікату про результати неформальної/інформальної освіти з проблеми, що відповідає тематиці курсу («Порядок визнання у Чернівецькому національному університеті імені Юрія Федьковича результатів навчання, здобутих шляхом неформальної та/або інформальної освіти») (<https://www.chnu.edu.ua/media/4g5fzssb/poriadok-vyznannia-rezultativ-navchannia-zdobutykh-shli-akhom-neformalnoi-ta-abo-informalnoi-osvity.pdf>).

Критерії оцінювання неформальної/інформальної освіти студентів

Кількість балів, що зараховується студенту, залежить від обсягу здобутих кредитів та отриманих результатів навчання, однак становить не більше 20% (20 балів) від загальної кількості балів за курс (100 балів за системою ЄКТС). Наприклад, студент пройшов 5-тижневий курс «Культура та політика» на платформі «Prometheus» (<https://prometheus.org.ua/prometheus-free/culture-politics/>) та отримав відповідний сертифікат, за що може отримати 12 балів з теми 6 «Філософія свободи» (модуль 2). Якщо студент пройшов двогодинний курс та має підтвердження у вигляді сертифікату він, відповідно, може отримати 2 бали, тригодинний – 3 бали тощо. За результативну наукову роботу (написання наукової роботи, тез доповідей, участь у науково-практичних конференціях, участь у роботі гуртка тощо) за профілем цієї дисципліни, за рішенням кафедри відповідно до критеріїв, встановлених програмою навчальної дисципліни, студент може отримати до 12 додаткових (заохочувальних) балів у межах максимальної загальної суми балів – 100.

Критерії оцінювання результатів навчання з навчальної дисципліни на підсумковому контролі

Критерієм успішного проходження здобувачем освіти підсумкового оцінювання з комунікативної філософії є досягнення ним мінімальних порогових рівнів оцінок за кожним запланованим результатом навчання навчальної дисципліни.

Максимальна кількість балів, які студент може отримати на екзамені, який складається з двох теоретичних питань білета і тестових завдань становить 40 балів (по 20 за усні і тестові завдання):

36-40 балів (А) виставляється, якщо студент:

- вільно володіє поняттєво-категорійним апаратом курсу;
- виявив всебічне, систематичне й глибоке знання матеріалу, глибоко засвоїв основну й додаткову літературу з теми, рекомендовану планом.
- доповідає активно й упевнено, не прив'язаний до конспекту.
- відповідь вирізняється багатством і точністю використаних термінів.

- матеріал викладається послідовно й логічно.
- у розумінні та викладі навчального матеріалу студент виявляє науковий підхід і творчі здібності.

- після завершення доповіді відповідає на більшість питань викладача та товаришів. (При цьому викладач має право поставити до трьох коротких питань за темою семінарського заняття загалом, а не лише з питання, яке висвітлював студент).
- аналізує тексти та проблеми на високому рівні.

31-35 балів (B) виставляється, якщо студент:

- знає теоретичний матеріал курсу;
- орієнтується в першоджерелах, знає їх основні ідеї;
- вміє пов'язувати теоретичний матеріал з практикою пізнавальної діяльності;
- аналізує тексти та проблеми на достатньому рівні наводить аргументи і приклади.

26-30 балів (C) заслуговує студент, який:

- відносно вільно орієнтується у програмному матеріалі і першоджерелах, демонструє системне знання;
- володіє мовою філософії, її понять і категорій;
- аргументує свої відповіді прикладами з теорій представників філософії.

21-25 балів (D) заслуговує студент, який:

- орієнтується в основних положеннях матеріалу підручників і лекційного курсу;
- знає основні ідеї першоджерел, але не може повністю розкрити їх зміст;
- демонструє несистематизоване знання програмного матеріалу, відсутність конкретного аналізу питань, поверховість викладу;
- затрудняється розкрити практичне і теоретичне значення знання.
- вміє пов'язувати теоретичний матеріал з практикою аналізу текстів та проблем за наявності опори.

16-20 балів (E) виставляється студенту, який:

- виявив поверхові знання програмного матеріалу;
- не здатний аргументувати свою відповідь;
- називає основні ідеї, принципи, категорії філософії, але недостатньо знає їх зміст і функціональне призначення;
- вміє аналізувати окремі аспекти дискурсу, за наявності опори.

8-15 балів (F_x) виставляється студенту, який:

- не засвоїв більше половини програмного матеріалу;
- не знає змісту першоджерел;
- не володіє основними поняттями і категоріями філософії;
- не може проаналізувати окремі аспекти тексту чи проблеми, навіть за наявності опори.

0-7 балів (F) виставляється студенту, який:

- не орієнтується у програмному матеріалі і першоджерелах.

Рекомендована література

Основна

1. Ворбертон Н. Коротка історія філософії / Найджел Ворбертон. - К.: Наш формат, 2023. - 224 с.
2. Гьосле В. Практична філософія в сучасному світі / Вітторіо Гьосле. Пер. з нім., примітки та післямова Анатолія Єрмоленка – Київ: Лібра, 2003. – 248 с.
3. Європейський словник філософій. Лексикон неперекладностей. В 4-х т. / за ред. Барбари Кассен. — К.: Дух і літера, 2022.
4. Історія філософії: Підручник / Ярошовець В.І., Бичко І.В., Бугров В.А. та ін.; За ред. В.І. Ярошовця. – К.: Видавець ПАРАПАН, 2002.
5. Кримський С.Б. Запити філософських смислів / Сергій Кримський. - К.: ПАРАПАН, 2003. - 240 с.
6. Рассел Б. Історія західної філософії / Бертран Рассел. - Пер. з англ. Ю. Лісняка, П. Таращука. – К.: Основи, 1995. - 759 с.
7. Філософія. Базовий курс: Навчальний посібник / В.Л. Петрушенко. - Львів: “Новий світ-2000”, 2026. - 586 с.
8. Філософія. Курс лекцій для студентів усіх напрямів підготовки усіх форм навчання / Відп. ред. проф. Г. Є. Аляєв. – Полтава: ПолтНТУ, 2012. – 288 с.
9. Філософія / за ред. Л. Губерського. - Х.: Фоліо, 2017. - 621 с.
10. Філософія науки і культури. Словник. За редакцією Н. Хамітова. - К.: ВАДЕКС, 2025. - 486 с.
11. Фюрст М., Трінкс Ю. Філософія / Марія Фюрст. - К., 2023. - 544 с.
12. Хамітов Н., Гармаш Л., Крилова С. Історія філософії: Проблема людини та її меж / Назіп Хамітов. - К.: Центр навчальної літератури, 2019. - 396 с.
13. Хьюмер М. Знання. Реальність. Цінність. Вступ до аналітичної філософії майже для всіх / Майкл Хьюмер. - К.: Дух і літера. - 2024. - 404 с.

Додаткова

14. Александрова О. В. Філософія Середніх віків та доби Відродження: Підручник / Олена Александрова. – К.: Видавець ПАРАПАН, 2002. - 172 с.
15. Бейквелл С. В кафе екзистенціалістів: свобода, буття і абрикосові коктейлі / Сара Бейквелл. - К.: Komubook, 2023. - 472 с.

16. Єрмоленко А.М. Соціальна етика та екологія. Гідність людини – шанування природи. Монографія / Анатолій Єрмоленко. – К.: Лібра, 2010. – 416 с.

17. Ідентичність людини: філософсько-антропологічний аналіз. Монографія / В.П. Загороднюк, Г.І. Шалашенко, В.В. Козачинська та ін. – Київ: НАН України, Інститут філософії імені Г. С. Сковороди, 2023. – 296 с.

18. Ірвін В. Жити змістовно. Філософія радості від античних стоїків / Вільям Ірвін. - К.: Yakaboo publishing, 2021. - 304 с.

19. Лісовий В.С. Культура. Ідеологія. Політика / Василь Лісовий. - К.: Вид-во ім. Олени Теліги, 1997. - 351 с.

20. Людина в цивілізації ХХІ століття: проблема свободи / В.Г.Табачковський, М.О.Булатов, Т.В.Лютий, Г.І.Шалашенко, Є.І.Андрос, А.М.Дондюк, Г.П.Коваadlo, Н.В.Хамітов, О.А.Ярош, В.П.Загороднюк. – К.: Наук. думка, 2005. – 272 с.

21. Макаров З. Ю. Філософія. Ч. 1. Історія розвитку філософської думки: навчальний посібник / Зоріслав Макаров. – Вінниця: Видавець ФОП Кушнір Ю.В., 2020. - 232 с.

22. Марчук М. Г. Ціннісні потенції знання / Михайло Марчук. - Чернівці: Рута, 2001. - 319 с.

23. Огородник І. В., Огородник В. В. Історія філософської думки в Україні / Іван Огородник: Курс лекцій. – К.: Вища школа, 1999. – 543 с.

24. Попович М. Філософія свободи / Мирослав Попович. - Х.: Фоліо, 2018. - 524 с.

25. Ратніков В. С. Основи філософії науки і філософії техніки / Володимир Ратніков. - Вінниця: ВНТУ, 2012. - 291 с.

Інформаційні ресурси

<http://lib.onu.edu.ua/> Бібліотека ОНУ ім. І.І.Мечникова.

<http://www.onu.edu.ua/ru/index.html> Сайт ОНУ ім. І.І.Мечникова.

<http://www.ognb.odessa.ua/> Бібліотека ім. М.Горького.

<http://www.nbu.gov.ua/> Бібліотека ім. В.Вернадського.

<http://lib-gw.univ.kiev.ua/> Бібліотека ім. Максимовича Київського національного університету імені Тараса Шевченка.

<http://www.filosof.com.ua/> Інститут філософії НАН України імені Григорія Сковороди.

<http://www.gilan.uar.net/nasu/hiuass.html> Інститут української археографії та джерелознавства ім. М.С.Грушевського.

<http://www.philosof.onu.edu.ua/> Сайт філософського факультету ОНУ ім. І.І.Мечникова.

<http://www.philsci.univ.kiev.ua/biblio/index.htm> Електронна бібліотека кафедри філософії та методології науки філософського факультету Київського національного університету імені Тараса Шевченка.

<http://plato.stanford.edu/> Філософська енциклопедія Стенфордського університету. (Англійською мовою).

Індексовані журнали та тематичні ресурси:

Empedocles: European Journal for the Philosophy of Communication
<https://www.ingentaconnect.com/content/intellect/ejpc/2009/00000001/0000000>

1

Journal Meta: Research in Hermeneutics, Phenomenology, and Practical Philosophy (Archives) <https://www.metajournal.org/archive.php>

Політика академічної доброчесності

Освітня діяльність (викладач і студент) під час вивчення навчальної дисципліни «Філософія» ґрунтується на принципах співробітництва та академічної доброчесності.

Політика щодо відвідування занять:

відвідування занять є обов'язковим.

Політика щодо академічної доброчесності:

академічна доброчесність базується на засудженні практик списування (виконання письмових робіт із залученням зовнішніх джерел інформації, крім дозволених для використання), плагіату, фабрикації, фальсифікації тощо. У разі порушення студентом академічної доброчесності, робота оцінюється на нижчу оцінку або ж незадовільно та має бути виконана повторно. Викладач залишає за собою право змінити тему завдання. Політика щодо академічної доброчесності регламентується:

– *«Положенням про виявлення та запобігання академічного плагіату у Чернівецькому національному університету імені Юрія Федьковича»* (<https://www.chnu.edu.ua/media/hkzbr1b2/polozhennia-pro-vyivlennia-ta-zapobihan-nia-akademichnomu-plahiatu-u-chnu-2025.pdf>),

– *«Етичним кодексом Чернівецького національного університету імені Юрія Федьковича»* (<https://www.chnu.edu.ua/media/jxpbs0zb/etychnyi-kodeks-chernivetskoho-na-tsiionalnoho-universytetu.pdf>).